

Diyarbakır Ekonomisinin Genel Görünümü

BİLGİ NOTU

Kasım 2011

Diyarbakır Yatırım Destek Ofisi

DİYARBAKIR EKONOMİSİNİN GENEL GÖRÜNÜMÜ

1. Diyarbakır İstatistikleri

Tablo – 1: Yıllara Göre Diyarbakır Nüfusu

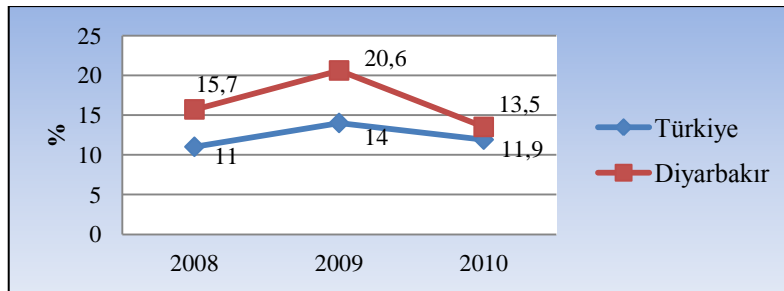
Yıllar	Nüfus	Yıllık Nüfus Artış Hızı (%)
2008	1.492.828	21.75
2009	1.515.011	14.75
2010	1.528.958	9.16

Tablo - 2: Hanehalkı İşgücü Verileri (.000)

Bin Kişi		15 ve Üstü Yaştaki Nüfus	İşgücü	İstihdam	İşsiz	
					Sayı	%
Türkiye	2008	50,772	23,805	21,194	2,611	11
	2009	51,686	24,748	21,277	3,471	14,0
	2010	52,541	25,641	22,594	3,046	11,9
Şanlıurfa, Diyarbakır	2008	1,696	540	464	76	14,1
	2009	1,810	622	505	117	18,8
	2010	1,932	647	563	85	13,1

Son üç yılın hane halkı işgücü verileri incelendiğinde (bu bilgiler il düzeyinde bulunmamaktadır); Şanlıurfa ve Diyarbakır bölgesinde 100 bin kişilik istihdam yaratılmıştır. Aşağıdaki grafikte de görüleceği üzere, son üç yılda Diyarbakır'ın işsizlik oranı ülke ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir. Krizin etkilerinin yoğun olarak hissedildiği 2009 yılında Diyarbakır % 20,6 ile Adana'dan sonra en yüksek işsizlik oranına sahip il olmuştur. İşsizlik oranı 2010'da ise % 7,1'lik düşüşle 2008 yılı oranının bile altına inmiştir

Grafik - 1: İşsizlik Oranı

Bölgesel düzeyde açıklanan Gayri Safi Katma Değer verilerine baktığımızda, bölgenin gelirlerini sürekli olarak artırdığı görülmektedir.

Tablo - 3: Kişi başı Gayri Safi Katma Değer, (\$)

GSYH	2000	2004	2005	2006	2007	2008
Diyarbakır	1.691	2.395	2.787	2.904	3.417	3.724
Türkiye	2.941	5.102	6.185	6.684	8.267	9.384

Teşvik sisteminde en avantajlı bölge olan 4. Bölgede yer alan Diyarbakır'da yıllar itibarı ile kullanılan teşvik belge sayısı, sabit yatırım miktarı ve bu teşviklerle yaratılan istihdam sayılarında artış yaşanmaktadır.

Tablo - 4: Diyarbakır 2006-2010 Yılları Yatırım Teşvik Belgesi İstatistikleri

	2007	2008	2009	2010	2011 Ocak-Eylül
Belge Sayısı (Adet)	39	16	32	98	61
Sabit Yatırım (TL)	343.075.292	62.648.392	162.410.000	331.376.542	248.300.800
Yaratılan istihdam	2.788	1.172	1.265	2.004	1.433

2011'in ilk dokuz ayında 2010 yılına ait ithalat miktarı şimdiden aşılmıştır. Sürekli olarak artış gösteren ihracat ocak-eylül ayları arasında 118 milyon \$'ı geçmiştir.

Tablo - 5: Yıllara Göre Diyarbakır Dış Ticareti (Bin \$)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011 Ocak-Eylül
İthalat	18.312	36.035	32.689	23.81	39.572	52.588
İhracat	66.877	83.699	92.091	115.388	165.211	118.671

Tablodan da görüldüğü üzere son dört yıllık periyotta hem mevduat hacmi hem de kredi hacmi sürekli olarak artmıştır.

Tablo - 6: Yıllara Göre Diyarbakır Finans Durumu

	2008	2009	2010	2011 İlk 6 ay
Toplam mevduat hacmi (Bin TL)	893.765	1.256.465	2.638.185	2.301.885
Toplam nakdi kredi hacmi (Bin TL)	1.330.986	1.559.165	5.631.805	3.782.224
Banka şube sayısı	72	76	82	82

Tablo - 7: Diyarbakır Vergi Gelirleri

	2007	2008	2009	2010
Brüt tahakkuk (TL)	492.329.657	657.262.878	720.752.583	892.233.615

	424.413.827	537.602.861	563.157.658	691.586.071
Brüt Tahsilât (TL)				

Tablo - 8: Yıllara Göre Diyarbakır'daki İş Girişim Sayısı

	2006	2007	2008	2009	2010
Kurulan şirket sayısı	437	509	554	589	653
Kapanan şirket sayısı	46	34	42	51	69

Tablo - 9: Yıllara Göre Ulaştırma İstatistikleri

	2007	2008	2009	2010
Toplam motorlu kara taşıtları sayısı	76.723	80.529	86.465	96.272
Bin kişi başına düşen otomobil sayısı	20	21	23	26
Havayoluyla taşınan yolcu sayısı	895.625	967.088	1.060.381	1.404.639

Tablo - 10: Yıllara Göre Diyarbakır İli Kamu Yatırımları (Bin TL)

	2007	2008	2009	2010	2011
Tarım	21.947	166.641	255.758	984.664	418.067
Madencilik	544	-	196.000	514	113.814
Enerji	18.002	25.420	11.138	23.649	22.706
Ulaştırma	27.021	54.077	68.709	21.293	38.457
Kültür-Turizm	6.395	5.706	7.619	10.062	
Konut	2.536	6.184	12.907	1.397	1.356
Eğitim	50.265	78.905	81.204	105.120	71.480
Sağlık	50.577	60.763	22.442	41.784	40.520
DKH*	42.144	34.866	34.216	25.908	68.018
TOPLAM	219.481	432.896	690.463	1.214.861	776.615

* Diğer Kamu Hizmetleri Sektörü toplamı.

Yıllara göre Diyarbakır iline yapılan kamu yatırımları miktarları incelendiğinde; 2010 yılı sonuna kadar, kamu yatırımlarının sürekli olarak arttığı ve 2007 yılından sonra kamu yatırımlarının ortalama % 70 oranında

bir büyüme hızıyla arttığı görülmektedir. İlin yatırım bütçesinde diğer yıllarda olduğu gibi 2011’de de tarım sektörü en büyük payı almaktadır.

2. Diyarbakır İlinde GAP Kapsamındaki Sulama Projeleri

Diyarbakır ili, GAP toplam sulama alanı hedefi içinde % 38’lik pay alan Şanlıurfa ilinden sonra, % 25’lik payla ikinci sırada gelmektedir. Diyarbakır’da **toplam tarım alanı 695.973 ha** olup, bu alanın **457.877 ha**’lık kısmı **GAP sulama projeleri** kapsamında kalmaktadır. Ancak 2010 yılı sonu gerçekleştirmelerine göre Diyarbakır’da toplam **32.216 ha** büyüklüğündeki alan GAP sulaması kapsamında işletmeye açılmış olup, **34.422 ha** alanda sulama inşaatları devam etmektedir. Bunun dışında, ilde halk sulaması yapılan tarım alanı 80.048 ha alanın üzerindedir.

Tablo - 11: Diyarbakır İli, GAP Kapsamındaki Sulama Projelerinin Son Durumu

Proje ve Üniteleri	Proje Durumu	Toplam Sulama Alanı	İşletmedeki Alan	İnşaatı Devam Eden Sulamalar
Batman Sağ Sahil Cazibe Sul.	İşletme+İnşaat	18.593	1500	17.093
Çermik-Kale Projesi	Kesin Proje	14.030	0	
Dicle Sağ Sahil Cazibe Sul.	Kesin Proje	52.943	0	
Dicle Sağ Sahil Pompaj Sul. (P ₃ -P ₄)	Kesin Proje	44.950	0	
Dicle Sağ Sahil Cazibe Sul. (I.Kısım)	İnşa	1.336	400	936
Dicle Sağ Sahil Pompaj Sul. (P ₂ -P ₅)	İşletme+İnşaat	23.085	6.692	16.393
Dicle Sağ Sahil Pompaj Sul. (P ₆)	Programda	7.845	0	
Batman Silvan Cazibe Sulamaları	Kesin Proje	193.249	0	
Batman Silvan Pompaj Sulamaları	Kesin Proje	52.123	0	
Devegeçiti Projesi	İşletme	10.600	10600	
Silvan I. ve II. Kısım. Sul.	İşletme	8.790	8.790	

Çınar-Göksu Projesi	İşletme	4.234	4234	
Çınar-Dilaver Sulaması	Planlama	4.350	0	
Ergani Projesi	Kesin Proje	1.861	0	
Dibni Barajı ve HES	Planlama	19.888	0	
İl Toplamı		457.877	32.216	34.422

3. Diyarbakır Sanayisinin Genel Görünümü

Diyarbakır'daki Sanayi ve Ticaret Odası'nın 2011 yılı kayıtlarına göre ilde 572 adet sanayi işletmesi bulunmaktadır. Diyarbakır'daki sanayi işletmelerinin işletme sayısına göre sektörel dağılımına bakıldığında; Tekstil, Örme, Konfeksiyon ve Deri Sanayi ile Taş ve Toprağa Dayalı Sanayinin ilk iki sırayı aldıkları görülmektedir.

Sanayi İşyeri Yoğunlaşma Endeksi (LQ), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin sanayi veritabanından alınan illere göre sanayi alt sektör dağılımı verilerinden göre Diyarbakır ilinde;

- gıda, içki ve tütün sanayi 1,46,
- metal dışı ürünler sanayi 2,73,
- ağaç, mantar ürünleri ve mobilya sanayi 1,39,
- metalik olmayan ve madencilik konusuna giren madenlerin istihsalı sektörü 4,56

endeks değeriyle görece yoğun sektörlerdir. Bu sektörlerin dışındaki sektörlerin yoğunlaşma endeksi 1'in altında olup az yoğunlaşmış olduğu söylenebilir.

Metal dışı ürünler sanayi yoğunlaşma endeksi sıralamasında Diyarbakır ili 15'inci sırada, *metalik olmayan ve madencilik konusuna giren madenlerin istihsalı sektöründe* ise Diyarbakır ili 11'inci sıradadır.

Sanayi ve Ticaret Odası kayıtlarına göre Diyarbakır ilinde 13.316 kişi, sanayi alanında istihdam edilmektedir. Diyarbakır'daki sanayi işletmelerinin % 99'unun istihdam sayısı 250 kişinin altında olup KOBİ sınıfına girmektedir. On kişiden az personel istihdam eden işyerlerinin toplam işyeri içindeki oranı Türkiye ortalamasının biraz üstünde olup % 44,7'dir. Yüz kişiden fazla personel istihdam eden işletmelerin sayısının oldukça az olduğu görülmektedir. Bu durum bölgede entegre tesislerin azlığı ve büyük sanayi kuruluşlarının bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Uzun vadede yapılacak yeni entegre tesislerle birlikte büyük sanayi kuruluşlarının sayısının artacağı tahmin edilmektedir.

a. İhracatta Genel Görünüm

Diyarbakır ekonomide dışa açılım politikalarından etkilenmiş ve ilin ihracatı 2002 – 2010 yılları arasında artış göstermiştir. İlin Ortadoğu'ya yakınlık avantajını da kullanarak ilerleyen dönemlerde ihracat kapasitesini arttıracığı öngörülmektedir. İlde ihracat güvenlik ve istikrar durumuna paralel olarak genel anlamda son 15 yılda hız kazanmış özellikle son yıllarda ciddi bir yükseliş görülmektedir.

Tablo - 12: Diyarbakır Dış Ticaret Temel Göstergeler (2010)

	Diyarbakır
İhracat Sıralaması	34
İthalat Sıralaması	53
Türkiye İhracatına Oranları (%)	0,12
Türkiye İthalatına Oranları (%)	0,02
Kişi Başı İhracat (Dolar)	79
Kişi Başı İthalat (Dolar)	15

Tablo 13: Diyarbakır 2002 – 2011 İthalat ve İhracat Rakamları (Milyon Dolar)

Yıllar	Diyarbakır		Türkiye	
	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat
2002	6,8	7,3	36.059	51.554
2003	11,9	12,5	47.253	69.340
2004	34,7	10,8	63.167	97.540
2005	57,3	16,3	73.476	116.774
2006	66,8	18,3	85.535	139.576
2007	83,4	34,3	107.272	170.063
2008	89,1	31,2	132.027	201.964
2009	115,8	23,8	102.128	140.899
2010	165	40	113.686	185.541
2011	141	71,18	99.502	181.661

Diyarbakır'ın 2002 – 2010 yılları arasındaki ihracatı 22 kat artarken; Türkiye'nin ihracatı 3 kat artmıştır. Diyarbakır'ın ihracatının ana sektörler dağılımına göz attığımız zaman ağırlıklı sektörün madencilik olduğunu görmekteyiz. Özellikle mermer üretimi, ihracatı arttırmaktadır. TÜİK verilerine göre Diyarbakır 2010 yılında 56 ülkeye 165 milyon dolarlık bir ihracat gerçekleştirmiştir. İhracatın % 48'i Irak'a ve % 35'i Çine yapılmıştır. Bu iki ülke Diyarbakır'ın toplam ihracatının % 83'ünü oluşturmaktadır.

Bölgede kaliteli ve zengin mermer yatakları çok sayıda firma tarafından işletilmekte ve ildeki istihdam alanlarında birini oluşturmaktadır. İlde mermercilik sektöründe faaliyet gösteren 34 firmanın 45 ocağı bulunmaktadır ve yaklaşık 2.500 kişiye istihdam sağlanmaktadır. 2010 yılı Diyarbakır toplam ihracatının % 47,2'sini mermer ihracatı oluşturmuştur. Bununla birlikte, Türkiye toplam mermer ihracatının yaklaşık % 5'i Diyarbakır'dan yapılmıştır.

İstanbul Maden İhracatçıları Birliği'ne göre mermer ihracatı yapan firmalarımızdan DİMER ihracat sıralamasında ikinci sırada yer almaktadır.

b. İhracatta Öne Çıkan Sektörler:

Tablo - 14: Diyarbakır 2002, 2006 ve 2010 Yıllarında Öne Çıkan Sektörlerin İhracat Rakamları (Milyon Dolar)

SEKTÖRLER	2002			2006			2010		
	İhracat Miktarı (USD)	Sektörün İhracat Payı (%)	Türkiye'nin İhracatında Diyarbakır'ın Payı (%)	İhracat Miktarı (USD)	Sektörün İhracat Payı (%)	Türkiye'nin İhracatında Diyarbakır'ın Payı (%)	İhracat Miktarı (USD)	Sektörün İhracat Payı (%)	Türkiye'nin İhracatında Diyarbakır'ın Payı (%)
Kum, kil ve taşocakçılığı	1.185.813	18	1,37	25.739.115	% 39	8,35	41.727.272	26	5,06
Taş	2.520.868	37	1,06	7.141.946	% 11	0,94	15.556.339	10	1,90
Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağlar	477.807	7	0,30	4.699.300	% 7	0,95	7.847.587	5	1,72
Öğütülmüş tahıl ürünleri	3.148	0,04	0,00	2.600.262	% 4	0,69	26.307.853	16	2,98
Plastik ürünleri	43.856	1	0,00	1.431.057	% 3	0,08	5.659.489	4	0,19

c. Rekabet Gücü En Yüksek Sektörler:

Diyarbakır'ın rekabet gücü en yüksek olan sektörleri hammaddenin bölgeden temin edilebildiği sektörlerdir. Diyarbakır, Türkiye baklagil üretiminin % 10'unu karşılamaktadır. Diyarbakır ayrıca kırmızı mercimeğin % 22'sini, buğdayın % 8'ini ve pamuğun % 6'sını üretmektedir. Özellikle GAP'ın sulama kanalları inşaatlarının tamamlanmasıyla il önemli bitkisel ve hayvansal üretim merkezlerinden biri haline gelecektir.

DPT'nin 2006 yılında yayınladığı İllerde Öne Çıkan Sanayi Sektörleri araştırmasına göre Diyarbakır ilinde "Gıda Ürünleri ve İçecek İmalatı", "Tekstil Ürünleri İmalatı", "Madencilik ve Taş Ocakçılığı" ile "Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünlerin İmalatı" sektörleri öne çıkmaktadır. "Gıda Ürünleri ve İçecek İmalatı" bu ilde de ülke ortalamasının üzerindedir.

➤ Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar Ve Mamulleri;

T. C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Diyarbakır Yatırım Destek Ofisi

Özellikle buğdaydan elde edilen çeşitli ürünlerin ilde üretilmesi gıda ithalatçısı Ortadoğu'ya ihracat şansını artıracığı için büyük bir potansiyel barındırmaktadır. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın bölgeye yönelik sunduğu tarımsal ve hayvansal destekler özellikle Diyarbakır'daki üretimi ciddi anlamda etkilemektedir. Hammaddesi ilde bulunan ürünlerin işlenmesi için çeşitli tesisler faaliyete geçmiştir. Hali hazırda Diyarbakır OSB'de 20 firma Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından desteklenerek üretime başlamıştır.

Diyarbakır ve yakın çevresinde üretilen bu ürünler çoğunlukla bölge dışındaki işletmelerde işlenmekte ve katma değer bölge dışında kalmaktadır. Diyarbakır'da bu ürünleri işleyecek tesislerin yeteri kadar kurulması halinde şu anki hububat, bakliyat, yağlı tohumlar ve mamulleri ihracatı, oluşturduğu toplam değere paralel olarak en az 15 kat artabilecektir.

Bölgede hububat, bakliyat, yağlı tohumlar ve mamulleri ihracatının 2005-2009 yılları arasındaki artış oranı % 167'dir. Fakat ihracat miktarı olarak şu an potansiyelinin çok gerisinde olduğu görülmektedir. Irak'ın yeniden yapılanma süreci içerisinde gıda ürünlerine yönelik büyük çapta ithalatı devam etmektedir. Bu durum ülkemiz ve bölgemiz açısından bir avantaj oluşturmaktadır.

Gıda Sanayinin alt sektörlerine bakıldığında yağ, bakliyat işleme, un ve mısır kurutma alanlarındaki işletmeler ağırlıklı olarak bulunmaktadır. ilde bulgur ve mercimek işleme, mısır kurutma, ham yağ üretimi alanında faaliyet gösteren işletme bulunmaktadır. Katma değeri yüksek bu ürünlerin işlenmesine yönelik işletmelerin sayısında artış olması öngörülmektedir.

Diyarbakır ilinde işletme sayısı ve istihdam bakımında 3'üncü sırada olan gıda sanayinde işletme sayısı dağılımına göre % 17,1'lik oranla un üretimi ilk sırada yer alırken, istihdam edilen kişi sayısı bakımından da yağ sektörü ilk sırada yer almaktadır. Yağ işletmelerinde özellikle pamuk yağı üretilmektedir.

➤ Ağaç Mamulleri ve Orman Ürünleri:

Diyarbakır inşaat sektörü hızla gelişmektedir. Özellikle Irak'ın yeniden yapılandırılması sürecinde, Diyarbakır'ın merkezi konumu nedeniyle de mobilya ve inşaat mobilyaları sektörü il için potansiyel vaat etmektedir.

Hali hazırda mobilya sektöründe Diyarbakır OSB'de faaliyet gösteren 10 firma bulunmakta ve 5 firma da inşaat aşamasındadır. Bu firmalardan biri de Boydak grubudur. Diyarbakır'ın ve Ortadoğu'nun inşaat sektöründeki büyümesi göz önüne alındığında mobilya sektörünün gelişmesi kaçınılmazdır.

➤ Madencilik ve Mermer İşletmeciliği:

Diyarbakır'ın ihracatında asıl ağırlıklı kalem madencilik sektörü ve özellikle mermer işletmeciliğidir. Bölgede kaliteli ve zengin mermer yatakları mevcut olup mermercilik ildeki önemli istihdam alanlarında birini oluşturmaktadır. 2010 yılı Diyarbakır toplam ihracatının % 47,2'sini mermer ihracatı oluşturmaktadır. İhraç edilen mermer ağırlıklı olarak ham blok mermer ihracı şeklinde gerçekleşmektedir. Yıllar itibari ile mermer ihracatı Diyarbakır ilinde büyük bir gelişme göstermiş olup 2002-2009 yılları arasında, % 229'luk bir artış olmuştur. Türkiye toplam mermer ihracatının yaklaşık % 5'i Diyarbakır'dan yapılmakta olup, işlenmiş mermer ihracatının artması paralelinde bu oranın artacağı öngörülmektedir. İlde mermeri işleyip ihraç eden işletme sayısının artmasına paralel olarak bu sektördeki istihdam ve katma değer oranı da artacaktır.

Madencilik ve Taş Ocakçılığı Sektöründe 45 firma faaliyet göstermekte olup, sektörde toplam 1.340 kişi istihdam edilmektedir. Mermer ocakları genelde Hani ve Çermik ilçeleri civarlarında bulunmaktadır.

Kum, çakıl, mıcır üretimi yapan 13 işletme bulunmakta olup sektörel dağılımdaki payı % 28,9'dur. Bunların yanında bazalt üretimi yapan 2 işletme bulunmakta ve Ergani ilçesinde bir krom ocağı faaliyet göstermektedir.

Tuğla-briket üreten işletmelerde 1.053, hazır beton ve beton ürünleri alanında faaliyet gösteren işletmelerde ise 701 kişi istihdam edilmektedir.

➤ Elektrik – Elektronik Ürünler:

Bölgede elektrik panosu, regülatör, transformatör, alüminyum pencere, çelik kapı, zirai makineler ve aksamaları, tanker, römork, dalgiç pompası, boru, çelik raf, elektrikli ev aletleri ve trafo gibi ürünler üretilmekte ve ihraç edilmektedir.

Bölgede ve Ortadoğu'da inşaat sektörünün gelişmesine paralel olarak bu sektörün tamamlayıcısı olan ürünler Diyarbakır'da üretilmekte ve toplam ihracatın % 12'sini oluşturmaktadır.

➤ İnşaat malzemeleri ürünleri, yalıtım malzemeleri vb.

d. Gelişmesi muhtemel sektörler:

➤ Süt İnekçiliği ve Besicilik:

Diyarbakır'da inşaatı devam eden Entegre Besi Organize Sanayi Bölgesinin faaliyete geçmesiyle beraber hayvansal ürünler üretiminde artış meydana gelecektir.

➤ Plastik Sanayi Sektörü:

GAP ile birlikte plastik sulama sistemlerine ihtiyaç artmaktadır. Hali hazırda üretim yapan firmalar ilde bu alana yeterli gelmemektedir.

➤ Tekstil, Konfeksiyon

Diyarbakır'da tekstil sektöründe faaliyet gösteren firma sayısı ilin toplam sanayi işletmeleri içerisinde önemli bir paya sahiptir. İlin Ortadoğu pazarına yakınlığı, hammaddeye yakınlığı gibi avantajları kullanılarak yüksek istihdam kapasitesine sahip olan tekstil sektörünün harekete geçirilmesi ildeki yüksek işsizlik oranının aşağıya çekilmesi yolunda atılacak önemli adımlardan birini teşkil edecektir.

Buna rağmen markalaşmış yüksek standartlarda imalat yapan firmaların sayısı çok azdır. Yerel firmalar coğrafi konum ve hammadde avantajlarından faydalanmaktadır ancak zamanında imalat, ürün geliştirme, pazarlama ve satış konularında yeterli uzmanlığa sahip değillerdir.

Diyarbakır'da çok sayıda Çırçır işletmesi bulunmaktadır. Bölgedeki çırçır işletmeleri Türkiye'deki çırçır işletmelerinin % 36,4'ü gibi önemli bir oranını oluşturmaktadır. Çırçır işletmelerinin dışında Diyarbakır ilinde hazır giyim üretimi yapan işletmelerin varlığı dikkat çekmektedir.

4. Yabancı Doğrudan Yatırım

Hazine Müsteşarlığı tarafından edinilen bilgiye göre Diyarbakır'a uluslararası doğrudan yatırım girişleri 1998-2010 yılları arasında 6,5 milyon dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde bölgedeki uluslararası sermayeli şirket sayısı Diyarbakır'da 20 olarak gerçekleşmiştir (Hazine

Müşteşarlığı, Mayıs 2010). Diyarbakır'da diğer toplumsal, sosyal ve kişisel hizmet faaliyetleri ile madencilik ve taş ocakçılığı alanlarında yatırımlar yoğunlaşmıştır.

5. Yatırım Teşvikleri

14 Temmuz 2009 tarih ve 2009/15199 sayılı “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar” ile yayınlanan yeni yatırım teşvik sistemine göre Düzey 2 Bölgelerinin sosyo-ekonomik gelişmişlik durumları dikkate alınarak 4 farklı bölge oluşturulmuş ve bölgesel gelişmişlik farklarını azaltmayı, sektörel kümelenmeyi öne çıkarmayı hedefleyerek bu bölgelere farklı teşvik uygulamaları getirilmiştir. Buna göre Diyarbakır teşvik sisteminde en fazla faydalanan bölge olan 4.Bölgede bulunmaktadır. Bu teşvik sistemi kapsamında;

- Gümrük vergisi muafiyeti,
- KDV istisnası,
- 7 yıl boyunca Vergi indirimi,
- Yatırım yeri tahsisi,
- 5 yıl boyunca Sigorta primi işveren hissesi desteği,
- Faiz desteği sağlanmaktadır.

Ocak-Eylül 2010 döneminde Diyarbakır ilinde tarım sektöründe 2, imalat sanayi sektöründe 22, hizmetler sektöründe 9 ve madencilik sektöründe 5 adet yatırım teşvik belgesi düzenlenmiştir. Bu dönemde alınan yatırım teşvik belgesi sayısı önceki yıllara göre daha yüksek olup Türkiye toplamının % 5,1'ini oluşturmaktadır. Yatırım tutarı ve istihdamda Türkiye toplamından aldığı pay önceki yıllara göre daha yüksek olmasına rağmen yine de ülke ortalamasına göre düşük kalmıştır.

6. Sanayi İşletmelerinin Mekânsal Dağılımı

Diyarbakır'daki sanayi işletmeleri ilçelere de dağılmış olmakla birlikte genel olarak merkezde toplanmıştır. Diyarbakır'da biri Organize Sanayi Bölgesi ve diğeri de Tarıma Dayalı İhtisas Besi OSB olmak üzere toplam 2 adet OSB bulunmaktadır. Ayrıca ilde 4'ü merkezde toplam 7 adet KSS bulunmaktadır. Bu sanayi sitelerinde yaklaşık 2.200 adet işyerinde 6.000 civarında kişi istihdam edilmektedir.

a. Diyarbakır Organize Sanayi Bölgesi

Diyarbakır-Elazığ Karayolunun 22'nci kilometresinde toplam 532 hektar alan üzerinde kurulmuş olan Diyarbakır Organize Sanayi Bölgesinin mevcut istihdam sayısı 3.500 kişi civarındadır. Diyarbakır OSB'de tahsis edilen alana göre doluluk oranında % 100'e ulaşılmış durumdadır. Yer tahsisi sorunlarının çözümü için Eğil ilçesinde 3.000 dönümlük bir arazinin OSB'ye katılması konusunda girişimler mevcuttur. Diyarbakır Organize Sanayi Bölgesindeki yeni yatırımların faaliyete geçmesiyle birlikte ildeki ihracat artışının önümüzdeki dönemlerde daha da artacağı öngörülmektedir.

Tablo – 15: Diyarbakır OSB'deki Firmaların Sektör Durumu

SEKTÖRLER	Üretimde Olanlar	İnşaatta Olanlar	Projede Olanlar
Gıda	34	9	6
Tekstil	19	-	-
İnşaat Malzemeleri	13	1	4
Elektrik Makineleri ve Aksamları	2	-	-
Kimya	7	-	-
Plastik ve Kauçuk	9	-	1
Cam ve Porselen	2	-	-
Metal İşleme	12	1	-
Ağaç işleri ve Mobilya	10	5	-
Mermer İşleme	16	4	1
Diğerleri	14	7	1
Toplam	138	27	13
Genel Toplam	178		

Kaynak: Diyarbakır OSB Müdürlüğü, Temmuz 2011.

b. Diyarbakır Tarıma Dayalı İhtisas Besi Organize Sanayi Bölgesi

Diyarbakır Tarıma Dayalı İhtisas Besi Organize Sanayi Bölgesi bu alanda Türkiye'deki ilk örneklerinden olup kurulma çalışmalarına 2009 yılında Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı arasında imzalanan protokol ile başlanmıştır. Eski Diyarbakır-Şanlıurfa Karayolunun 25'inci km'sinde toplam 187 hektar üzerinde kurulan OSB'nin 84,4 hektarlık kısmı sanayi alanı olarak planlanmıştır. Bu alanda toplam 103 parsel mevcut olup 82 adet besi ve 21 adet süt üretim işletmesinin kurulması planlanmıştır. Proje, Diyarbakır ve bölge ekonomisinin gelişiminde çok önemli bir yer tutan tarım ve hayvancılığın mevcut kapasitesinin artırılmasını hedeflemektedir. (STB, 2010).

7. Bölgede Üniversite-Sanayi Etkileşimi

Diyarbakır'da araştırma geliştirme konusunda önemli bir potansiyel olarak Dicle Üniversitesi'nin akademik kadrosu gösterilmektedir. Dicle Üniversitesinde 2.852 akademik personel bulunmaktadır. Rekabet edebilirliğin geliştirilebilmesi amacıyla Üniversite-Sanayi işbirliğinin sağlanması konusunda 2010 yılında Diyarbakır'da önemli kurumsal aktörlerin bir araya gelmesiyle Kamu-Üniversite-Sanayi İşbirliği Sempozyumu ve Mermercilik Şurası gibi çalışmalar düzenlenmiş olmasına rağmen, bu tarz Üniversite-Sanayi İşbirliği çalışmaları istenen seviyede değildir. Sanayi ve üniversiteyi işbirliğine yöneltecek mekanizmaların başında Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ve Teknoloji Geliştirme Merkezleri gelmektedir.

TEKNOPARK olarak Diyarbakır ilinde Dicle Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi A.Ş.'nin kuruluşu 2009 yılında tamamlanmış olup hizmet ve inkübatör binası inşaatı bitirilmiştir. Dicle Üniversitesi kampüs alanı içinde 300 dönümlük alana sahip bölgede 6.500 m² kapalı alan mevcuttur.

Arz ederim. 11.11.2011